فصلنامه تحقیقات جدید در علوم انسانی
Human Sciences Research Journal
دوره جدید، شماره هفدهم، بهار ۱۳۹۸، صص ۴۹-۳۷ New Period, No 17, 2019, P 37-49
شماره شاپا (۲۴۷۶-۷۰۱۸) ISSN (2476-7018)

تأثیر سبک زندگی والدین در جلوگیری از بروز رفتار پرخاشگرانه در کودک

فائزه بحری*[1]. فاطمه صادقیان نیک[2]
۱. کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تربت جام خراسان رضوی، ایران
نویسنده مسئول faezebahri2@gmail.com
۲. سطح سه حوزه علیمه، تفسیر علوم قرآن، حوزه علیمه جامعه الزهرا حوزه علیمه قم، قم، ایران

چکیـده
این مقاله با موضوع «تأثیر سبک زندگی والدین بر پرخاشگری کودک» به بررسی رفتار والدین بر اخلاق کودکان از تولد تا یازده سالگی، با استفاده از منابع روایی و قرآنی، به انضمام کتب روانشناسی، و با هدف ارائه راه‌کارهای مؤثر در جلوگیری رفتارهای پرخاشگرانه کودک و بیان راهکارهایی درست و صحیح در تربیت فرزند، با مباحثی چون: تعریف سبک زندگی در کتب روانشناسی، قرآن و روایات، تعریف پرخاشگری و علائم آن، نقش سبک زندگی والدین در تربیت کودک و در انتها نقش والدین در پرخاشگری، به نگارش درآمده که از جمله تحقیقات تربیتی- توصیفی و کتابخانه‌ای است.
گوشه‌هایی از پیشینه این تحقیق را می‌توان در «خانواده و فرزندان در دوره ابتدایی» تألیف استادان طرح جامع آموزش خانواده، «تعلیم و تربیت اسلامی (مبانی و روش‌ها)» نوشته محسن شکوهی یکتا، «سبک زندگی بر اساس آموزه‌های اسلامی» اثر حمید فاضل، را مشاهده کرد که البته در آنها یا به مباحث مرتبط به صورت شایسته پرداخته نشده و یا مباحث به صورت سنگین بیان شده است که در هیچ‌یک تأثیر سبک زندگی والدین در جلوگیری از بروز رفتار پرخاشگرانه کودک به صورت مستقل مورد بررسی و تحلیل قرار نگرفته است.

واژه‌های کلیدی: سبک زندگی، پرخاشگری، تربیت کودک، علائم پرخاشگری، خانواده، والدین.

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-06]

مقدّمه

«ربَّنا هَب لَنا مِن اَزواجِنا وَ ذُرّیّاتِنا قُرَّةَ اَعیُنٍ وَ اجعَلنَا لِلمُتَّقِینَ اِمَاماً»[۱]

فرزند شایسته، خواسته طبیعی و فطری همه انسان‌هاست. همه آرزو دارند فرزندانی سالم و صالح داشته باشند، فرزندانی که روشنی‌بخش دیده و شادی‌بخش جان آنها باشند.

خانواده، نخستین کانون تربیت کودک و معیار اولیه شخصیت اوست. در این مدرسه بزرگ تربیتی فرزندان به تدریج از رفتارهای پدر و مادر الگو برداری می کنند.

مسئولیت خانواده، تنها تأمین غذا و لباس و بهداشت فرزندان نیست، بلکه موظفند آنان را بر فطرت توحیدی و الهی تربیت کنند و بر تمام اعمال فردی و اجتماعی آنان مثل: رفتار، گفتار، دوست، عبادت و... کودکانشان نظارت کامل داشته باشند.

فرزندان، آرامش روحی و جایگاه امن می‌خواهند؛ آنان به دنبال مهر و محبت هستند و ما باید با شناخت از دستورات و راهنمایی‌های معصومین کلید تربیت صحیح کودکانمان را به دست آوریم و خانه را محل امن و آرامش و موجب رشد فکری آنان کنیم.

در این مقاله به بررسی سبک زندگی، سبک زندگی والدین در تربیت فرزند، و نقش سبک زندگی والدین در پرخاشگری کودک می‌پرازد.

تعریف مفاهیم و اصطلاحات کلیدی

«سبک»

در لغت به معنی «ریخته کردن زر و سیم».[۲]

در اصطلاح ادبیات عبارت است از روش خاص ادراک وبیان افکار به وسیله ترکیب کلمات و انتخاب الفاظ و طرز تعبیر.[۳]

«پرخاش»

«خصومت و جنگ و جدال»،[۴] «نبرد، چالش، پیکار، ستیز، خشم... به عربی وغا گویند. خصومت زبانی را هم پرخاش گویند.»[۵]

«کودک»

«کوچک، صغیر(فرزندی که به حدبلوغ نرسیده (پسریا دختر))»[۶]

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-06]

«تربیت»

«رشددادن و پرورش جسمی»،[۷]«نیروی بالقوه را به فعلیت رساندن که در دین مبین اسلام از وظایف حتمیه هرکسی است که خود وهرکسی را که درحوزه تسلط اوست تربیت کند خویشتن را مسئول پرورش آن داند.»[۸]

تربیت عبارت است از «فراهم کردن زمینه‌ها وعوامل برای به فعلیت رساندن و شکوفانمودن استعدادهای انسان درجهت مطلوب. انسان دارای استعدادهای نهفته‌ای است که تاتربیت صحیح نباشد این استعدادها مورد بهره‌برداری قرار نمی‌گیرند.»[۹]

«سیره»

سیره در لغت به معنای «شیوه رفتار انسان، و در فرهنگ مسلمانان به معنای مجموعه اخبار و روایاتی است که به احوال زندگی پیامبر اکرم پرداخته است.»[۱۰]

سیره «روش و حالتی است که انسان و یا غیر او بر آن حالت قرار دارد که ممکن است این سیره و روش غریزی یا اکتسابی باشد.»[۱۱]

مفهوم‌شناسی سبک زندگی

«سبک زندگی» در کتاب‌های لغت به معنای روش خاصی از زندگی و فعالیت یک شخص یا گروه آمده است.[۱۲]

سبک‌زندگی ناظر به مسائلی است که متن زندگی انسان‌را دردنیا شکل می‌دهد؛ به عبارتی، وقتی از چگونگی زیستن مؤمنانه سخن می‌گویند، تمام مسائلی را که آدمی در متن زندگی با آن مواجه است، باید مدّ نظر قرار داد و از این رو، گستره سبک زندگی عرصه وسیعی از رفتار آدمی با خدا، خود، خانواده و حتی طبیعت را دربرمی‌گیرد.[۱۳]

منابع اسلامی تبیین سبک زندگی

ازآنجا که جامعیت دین اسلام، بعدهای اعتقادی، اخلاقی و عملی زندگی انسان را به یکدیگر پیوند می‌زند و ایمان و عمل را در کنار یکدیگر می‌طلبد، آموزه‌های این آیین به گونه‌ای ارائه شده است که همواره به جلوه‌های بیرونی و عینی اعتقاد و ایمان قلبی توجه و چگونگی آن را تبیین می‌کند. از این رو اندیشمندان مسلمان در طول سده‌های گذشت و با اثرپذیری ژرف از این گنجینه‌های ارزشمند، آثاری نگاشته‌اند و در آن دیدگاه‌ای استنباطی و اجتهادی خود را درباره الگوهای زندگی متناسب با آموزه‌های اسلامی در قالب چهار گروه اصلی، شامل قرآن کریم، سیره پیامبر گرامی اسلام، جوامع روایی و حدیثی و دستاورهای علمی و فکری اندیشمندان مسلمان دسته‌بندی کرده اند.

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-06]

تعریف پرخاشگری

در تعریف پرخاشگری گفته شده:

«رفتار تهاجمی است که شخص به قصد صدمه و آسیب‌رساندن به افراد یا اشیاء از خود نشان می‌دهد. پرخاشگری می‌تواند به صورت فیزیکی یا کلامی و یا در قالب تخریب اشیاء و لوازم و بالاخره زیرپا گذاشتن مقررات و قوانین در محیط زندگی با آگاهی قبلی تجلّی نماید.»[۱۴]

انواع پرخاشگری

الف. پرخاشگری از نظر شکل؛ به دو دسته تقسیم می‌شود:

۱- پرخاشگری مستقیم: از طریق اعمال خشونت همراه با بی‌رحمی و با مجروح‌کردن و ازبین‌بردن فرد یا افراد، پرخاشگری خود را بروز می‌دهد.

۲- پرخاشگری غیرمستقیم: کمتر رنگ و بوی خشونت و زد و خورد دیده می‌شود و فرد پرخاشگر بیشتر تلاش می‌کند از طریق لجبازی و...به ابراز رفتارهای پرخاشگرانه بپردازد.

ب. پرخاشگری از نظر محتوی

۱- پرخاشگری خصمانه کلامی: بیشتر به فحاشی و استفاده از کلمات و عباراتی که بار منفی و خشونت‌آمیز دارد، دست می‌زنند.

۲. پرخاشگری وسیله‌ای (بدنی): ضمن استفاده از کلام خشونت‌آمیز، به ابزار و وسایل در دسترس متوسل شده، از این طریق به ایجاد ضرب و جرح می‌پردازد.[۱۵]

علائم پرخاشگری

گاهی اوقات، ویژگی‌های کودک از نظر زیستی- روانی (عوامل ارثی و مسائل فیزیولوژیک) مانند نقص عضو، بیماری و عدم احساس امنیت، حس برتری‌طلبی و احساس گناه،[۱۶] گاهی نیز علل خانوادگی (محیط زندگی و رشد عاطفی)،[۱۷] علل اجتماعی، مانند: محیط مدرسه، رسانه گروهی و رابطه با هماسالان، علل محیطی، مانند: آلودگی هوا، سروصدا و ازدحام جمعیت[۱۸] فرد را دچار پرخاشگری می‌کنند.

پرخاشگری زنجیره‌ای (ثبات پرخاشگری)

تحقیقات بی‌شماری نشان داده‌اند کودکانی که در دوران خردسالی از خود رفتارهای پرخاشگرانه نشان می‌دهند، به احتمال زیاد، در جوانی و بزرگسالی هم اینگونه رفتارهای خود را ادامه خواهند داد. بالعکس، کودکانی که از ابتدا پرخاشگر نباشند، در آینده هم کمتر رفتارهای پرخاشگرانه از خود بروز خواهند داد.[۱۹] بالابودن ضرایب ثبات رفتار پرخاشگرانه ازکودکی تا نوجوانی و جوانی نباید سبب شود که محققان

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-06]

متغیربودن آن را در افراد مختلف نادیده بگیرند؛ حتی زمانی که ضرایب ثبات در سطح یک گروه زیاد باشد، ممکن است برخی افراد پس از مدتی الگوی رفتار پرخاشگرانه خود را تغییر دهند.[۲۰]

فواید و زیان‌های پرخاشگری (پرخاشگری مطلوب و پرخاشگری مضر)

میزان معینی از پرخاشگری، موجب تقویت مهارت‌های رهبری در کودک می‌شود و زمینه مناسبی برای یادگیری فراهم می‌آورد و به این ترتیب کودکی که بیاموزد چگونه از پرخاشگری به نحو احسن سود جوید، به یک برتری مؤثر دست می‌یابد.[۲۱] پرخاشگری مستمر و پیاپی و بدون کنترل در درازمدت موجب پیدایش انواع اختلالات شده و منجر به خودآسیبی و یا رساندن ضربه به دیگران می‌شود. در جنبه‌های اجتماعی نیز فرد به مرور زمان با ازدست‌دادن پایگاه اجتماعی و پشتیبانی دوستان و خانواده و خویشان می‌شود. همه این آثار و علائم به تدریج دست به دست هم داده و زمینه بیماری‌های روانی را فراهم می‌سازد.[۲۲]

ویژگی‌های کودک پرخاشگر

برخی از ویژگی‌های یک کودک پرخاشگر عبارتند از: کودکان پرخاشگر ایجاد مزحمت می‌کنند و حالت دفاعی به خود می‌گیرند، دیگران را مدام سرزنش می‌کنند، نظم و انظباط ندارند، با والدین رابطه خوبی ندارند، از مدرسه و معلم خاطره خوشی ندارند و... .[۲۳]

روش‌های مقاوم‌سازی کودکان و نوجوانان در برابر رفتارهای خشونت‌آمیز

نسبت به فرزندان خود عشق و علاقه نشان دهید، رفتارهای مناسب را با استفاده از شیوه‌های «ایفای نقش» و اجرای نمایش به کودکان بیاموزید، هیچ‌گاه در خانه خشونت به خرج ندهید و به کودکان کمک کنید تا جلوی خشم و خشونت بایستند.[۲۴]

ریشه‌های درخت سبک زندگی اسلامی

اسلام عزیز، تحوّل و رشد شخصیت کودک را از جهات مختلف مورد توجه قرار داده است.

الف. وظایف والدین در تربیت کودک قبل از تولد

اگر بخواهیم انسان‌های سالم داشته باشیم که هم در بعد جسمی و هم در بعد روحی به رشد و کمال لازم برسند، باید قبل از تولد به تربیت آنها توجه شود.

پیامبر اسلام می‌فرمایند:

«تَزَوَّجُوا فِی الحِجزِ الصَّالِحِ فَانَّ العِرقَ دَسَّاسٌ»[۲۵]

«با خانواده خوب و شایسته وصلت کنید؛ زیرا خون اثر دارد.»

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-06]

درانتخاب همسرکوشش براین است که ازنظراخلاق دارای اصالت وعفت باشد. یکی دیگر از مصادیق توجه به تربیت قبل از ولادت، رعایت آداب اسلامی هنگام انعقاد نطفه است.[۲۶]حتی برای داشتن اندیشه پاک و درحال امنیت از ما خواسته‌اند که در حال وضو باشیم و قبل از آن دو رکعت نماز بگذاریم.[۲۷]همچنین تأثیر غذای والدین بر نطفه را نیز باید مدّ نظر داشت.[۲۸]

ب. وظایف والدین در تربیت کودک بعد از تولّد

از دیدگاه اسلام، شیر مادر که کامل‌ترین غذا برای رشد کودک و تقویت بافت‌های بدن اوست، علاوه بر برطرف‌کردن نیاز جسمانی کودک، نیازهای عاطفی او را نیز از طریق جای‌گرفتن در آغوش گرم مادر ارضا می‌کند.

- توجه عاطفی به فرزند در همه دوران زندگی بویژه در زمان کودکی

اگر کودکان آنگونه که در متون دینی آمده، در آغازین دوران عمر خود از منظر محبت و توجه عاطفی ارضا شوند، هم در سلامت روح و روان آنها و هم در به وجودآمدن نگرش‌های مثبت و کلی حاکم بر سبک زندگی آنها مؤثر خواهد بود.[۲۹]

پیامبر اکرم می‌فرمایند:

«مَن قبل وَلَدَهُ کَتَبَ اللهُ لَهُ حَسَنَةً وَ مَن فَرَّحَهُ فَرَّحَهُ اللهُ یَومُ القِیامةِ»[۳۰]

«هرکس فرزندش را ببوسد، حسنه‌ای برایش نوشته می‌شود و هرکس فرزندش را شاد کند، خداوند روز قیامت او را شاد می‌کند.»

- نگرش تربیتی والدین

نگرش‌های تربیتی والدین بایدبه گونه‌ای باشدکه باعث پروش نگرش‌های ایمانی در او بشود. باید بیشترین آموزه‌های دینی را به تناسب سن به آنها آموزش بدهیم، عواطف را جهت بدهیم، رفتارهای اسلامی را تمرین بدهیم، نوع‌دوستی، صداقت، ایمان، توکّل برخدا، اعتماد به نفس، از این نمونه‌هاست.[۳۱]

نقش خانواده در بروز پرخاشگری

برخی از رفتارهایی که ازطرف خانواده موجب بروز پرخاشگری کودک می‌شود، عبارتنداز:

برآورده‌کردن تمام نیازهای کودک، بی‌تفاوتی در برابر پرخاشگری، غیبت طولانی پدرومادر یا جدایی آنها، کنترل بیش ازحد، تبعیض،[۳۲]کمبود حمایت روانی، و محدودکردن و جلوگیری از فعالیت‌های کودکانه.[۳۳]الگوبرداری نامناسب، وجود اضطراب بالا، حمایت افراطی والدین و تشویق رفتارهای پرخاشگرانه از طرف خانواده.[۳۴]

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-06]

توصیه‌هایی برای کاهش خشم کودکان

روش‌هایی که برای کاهش خشم کودک می‌توان استفاده نمود عبارتند از:

نحوه ابراز احساسات را به کودکان بیاموزید، مهارت‌های حل مسأله را به کودکان را به کودکان بیاموزیم، شوخ‌طبعی را به کودکان بیاموزیم، گفتگو با خود یا خودگویی را به کودکان بیاموزید، [۳۵]در هنگام خشم کودک، رفتار خودتان را مثال نزنید بلکه درباره احساسات او صحبت کنید، و سخنرانی و نصیحت نکنید.[۳۶]

نقش خانواده در درمان پرخاشگری کودک

برای درمان پرخاشگری در کودکان توصیه هایی به خانواده‌ها می‌شود، ازجمله اینکه:

همدلی را افزایش دهید، آگاهی کودک را از رنجی که براثر پرخاشگری او در افراد یاحیوانات به وجود می‌آید، افزایش دهید؛ رفتارهایی را تقویت کنید که مغایر با رفتار پرخاشگرانه است؛ به جای کودک پرخاشگر، به کودکی که به وی پرخاشگر شده توجه کنید؛ فرصت تخلیه هیجانات را برای کودک فراهم کنید؛ مباحث گروهی یا خانوادگی را که تأکید به همکاری با دیگران دارد، به کار گیرید؛ حسّ همکاری، مسئولیت‌پذیری و پیشگیری مسائل مورد علاقه را با دادن مسئولیت به کودکان تقویت کنید.[۳۷]

اگر خود والدین عصبانی و پرخاشگر هستند، بلافاصله در پی درمان و بررسی علت آن باشند و هرچه سریع‌تر خودشان را از شرّ این واکنش رها سازند. رفتارهای ملایم و غیر پرخاشگرانه کودک را مورد تشویق قرار دهید خودتان هرگز جلوی روی کودک نسبت به کس یا کسانی (چه حضوری و تلفنی) پرخاشگری و بی‌اعتنایی نکنید. مهربانی و صمیمیت کافی را به کودک خود آموزش دهید. به قدر کافی به کودک خود شخصیت بدهید وگرنه او سعی خواهد کرد با خشمگین نشان‌دادن خود را قوی معرّفی کند.[۳۸]

از توهین و ناسزا و مقابله به مثل با کودک پرخاشگر پرهیز نمایید. در خانواده‌هایی که افراد صمیمیت بیشتری دارند و افراد با هم مشارکت دارند، اعتماد و اطمینان بیشتری وجود دارد و درنتیجه رفتارهای پرخاشگرانه کودکان کاهش می‌یابد.[۳۹]

از تنبیهات بدنی پرهیز کنید. علت رفتار پرخاشگرانه وی را بیابید.[۴۰] شناخت و ریشه‌یابی پرخاشگری بهتر می‌توان راهکارهای مناسب برای درمان پرخاشگری ارائه نمود.[۴۱]

نتیجه

اگر بخواهیم فرزندانی سالم داشته باشیم که هم در بعد جسمی و هم در بعد روحی به رشد وکمال لازم برسند باید قبل و بعد از تولد به تربیت آنها توجه کنیم. برای اینکه فرزند شایسته داشته باشیم باید همسری انتخاب کنیم که از نظر جسمی وروحی ویژگی‌های خوبی داشته باشد.

اگر کودکان آن گونه که در متون دینی آمده، در آغازین دوران عمر خود از نظر محبت و توجه عاطفی ارضا شوند، هم در سلامت روح و روان آنها و هم در بوجودآمدن نگرش‌های مثبت و کلی حاکم بر سبک زندگی آنها مؤثر خواهد بود.

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-06]

برای درمان پرخاشگری باید مهارت‌های حل مسأله را به کودکان بیاموزیم، شوخ طبعی را به آنها آموزش دهیم و برای آنها سخنرانی و نصیحت نکنیم.

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-06]

پی نوشت‌ها:

۱. سوره فرقان (۲۵)،آیه ۷۴.

۲. مصطفی حسینی دشتی، معاریف و معارف، تهران، انتشارات موسسه فرهنگی آرایه، چاپ اول، ۱۳۶۹، ج۶، ص۱۹۲.

۳. علی اکبر دهخدا، لغت نامه دهخدا، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ اول، ۱۳۷۳، ج۸، ص ۱۱۸۲۰.

۴. مصطفی حسینی دشتی، معاریف و معارف، ج۶، ص۳۷۳.

۵. علی اکبر دهخدا، لغت نامه دهخدا، ج۴، ص ۴۷۶۰.

۶. محمد معین، فرهنگ فارسی معین، تهران، انتشارات امیر کبیر، چاپ هشتم، ۱۳۷۱، ج۳، ص۳۷۳.

۷. استادان طرح جامع آموزش خانواده، خانواده و فرزندان در دوره ابتدایی، تهران، انتشارات انجمن اولیاء و مربیان، چاپ بیست و یکم، ویرایش دوم، ۱۳۸۴، ص۶۴.

۸. مصطفی حسینی دشتی، معاریف و معارف، ج۳، ص۵۳۳.

۹. محسن شکوهی یکتا، تعلیم وتربیت اسلامی (مبانی و روش‌ها)، تهران، انتشارات نشر ایران، ۱۳۷۳، ص۴.

۱۰. احمد صدر حاج سیدجوادی و دیگران، دایره المعارف تشیّع، تهران، انتشارات شهید حسین محبی، چاپ اول، ۱۳۸۱، ج۹، ص ۴۸۰.

۱۱. حسین بن محمد راغب اصفهانی، مفردات الفاظ القرآن، ترجمه حسین خداپرست، قم، انتشارات نوید اسلام، چاپ چهارم، ۱۳۹۰، ذیل واژه سیره، ص۳۹۲.

۱۲. حمید فاضل قانع، سبک زندگی براساس آموزه‌های اسلامی، قم، مرکز پژوهش‌های اسلامی صداوسیما، چاپ اول، ۱۳۹۲، ص۱۷.

۱۳. محمدباقر پورامینی، سبک زندگی، منشور زندگی در منظر امام رضا، مشهد، انتشارات آستان قدس رضوی، چاپ دوم، ۱۳۹۲، ص۱۸-۱۷.

۱۴. رضا کرمی نوری، علیرضا مرادی، روانشناسی تربیتی، انتشارات وزارت‌آموزش‌وپرورش، چاپ اول، ۱۳۶۹، ص۲۳۶.

۱۵. مصطفی شریعتی رودسری، شناخت و درمان اختلالات رفتاری کودکان و نوجوانان، تهران، انتشارات عابد، چاپ دوم، ۱۳۸۸، ص ۱۱۰-۱۰۹.

۱۶. همان، ص۱۲۷.

۱۷. همان، ص۱۲۹-۱۲۸.

۱۸. حسین رجایی، پرخاشگری، تهران، انتشارات قطره، چاپ اول، ۱۳۹۰، ص۲۸-۲۷.

۱۹. ماندانا سلحشور، پرخاشگری در کودکان و روش‌های رویارویی با آن، تهران، چاپ اول، انتشارات واژه‌آرا، ۱۳۷۸، ص۱۵.

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-06]

۲۰. باربارا کراهه، پرخاشگری از دیدگاه روانشناسی اجتماعی، ترجمه محمدحسین نظری نژاد، تهران، انتشارات رشد، چاپ اول، ۱۳۹۰، ص۷۵.

۲۱. مصطفی شریعتی رودسری، شناخت و درمان اختلالات رفتاری کودکان و نوجوانان، ص۱۳۵.

۲۲. همان، ص۱۳۸-۱۳۷.

۲۳. محسن شکوهی یکتا، تعلیم وتربیت اسلامی(مبانی و روش‌ها)، ص۷۴-۷۵.

۲۴. ماندانا سلحشور، پرخاشگری در کودکان و روش رویارویی با آن، ص۸۵.

۲۵. حسن بن فضل طبرسی، مکارم الاخلاق، مترجم حبیب الله موسوی، قم، انتشارات حبیب، چاپ دوم، ۱۳۸۶، ج۱، ص۴۳۲.

۲۶. محمد کاویانی، سبک زندگی اسلامی و ابزار سنجش آن، قم، انتشارات پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، چاپ اول، ۱۳۹۱، ص۱۳۰.

۲۷. علی قائمی، خانواده و کودکان گرفتار، تهران، انتشارات امیری، چاپ دوم، ۱۳۷۲، ص۱۲.

۲۸. محمد کاویانی، زندگی اسلامی و ابزار سنجش آن، ص۱۳۰.

۲۹. همان، ص۱۳۶.

۳۰. محمد بن یعقوب کلینی، الکافی، ترجمه حبیب الله موسوی، قم، انتشارات حبیب، چاپ دوم، ۱۴۲۸ق، ۱۳۸۶ش، ج۶، ص۴۹.

۳۱. همان، ص۱۴۷.

۳۲. حسنعلی میرزابیگی، نقش خانواده در کاهش پرخاشگری نوجوانان و جوانان، تهران، انتشارات مؤسسه فرهنگی هنری تندیس علم، چاپ اول، ۱۳۸۸، ص۵۵-۳۵.

۳۳. ایزولده انله، مشکلات رفتاری کودکان، ترجمه سپیده خلیلی، تهران، انتشارات پیدایش، چاپ اول، ۱۳۸۲، ص۳۸-۳۹.

۳۴. مسلم رادمنش، الهه ظاهری، راهنمای عملی مقابله با دشواری رفتاری کودکان و نوجوانان، تهران، انتشارات رسانه تخصصی، چاپ اول، ۱۳۹۱، ص۱۰۹- ۱۰۷.

۳۵. فریبا عرب‌گلی، سامت روانی و اختلالات روان پزشکی در کودکان و نوجوانان، تهران، انتشارات قطره، چاپ اول، ۱۳۹۰، ص۱۵۷-۱۵۰.

۳۶. همان، ص۸۶.

۳۷. همان، ص۹۷.

۳۸. فرزانه صداقت، با کودک خود چکار کنم؟ خشم و پرخاشگری در کودکان، تهران، انتشارات تویی، چاپ اول، ۱۳۸۶، ص۱۴.

۳۹. مسلم رادمنش، الهه ظاهری، راهنمای عملی مقابله با دشواری رفتاری کودکان و نوجوانان، ص۱۱۰.

۴۰. حسنعلی میرزابیگی، نقش خانواده در کاهش پرخاشگری جوانان و نوجوانان، ص۹۷.

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-06]

۴۱. مسلم رادمنش، الهه ظاهری، راهنمای عملی مقابله با دشواری رفتاری کودکان و نوجوانان، ص ۱۱۰.

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-06]

فهرست منابع و مآخذ

ـ قرآن کریم، ترجمه ناصر مکارم شیرازی.

ـ استادان طرح آموزش خانواده، خانواده و فرزندان در دوره ابتدائی، تهران، انتشارات انجمن اولیاء و مربیان،چاپ بیست و یکم، ویرایش دوم، ۱۳۸۴.

ـ انله، ایزولده، مشکلات رفتاری کودکان، ترجمه سپیده خلیلی، تهران، انتشارات پیدایش، چاپ اول، ۱۳۸۲.

ـ پورامینی، محمدباقر، سبک زندگی، منشور زندگی در منظر امام رضا، مشهد، انتشارات آستان قدس رضوی، چاپ دوم، ۱۳۹۲.

ـ حسینی دشتی، مصطفی، معاریف و معارف، تهران، انتشارات موسسه فرهنگی آرایه، چاپ اول، ۱۳۶۹، ج۶، ص۱۹۲.

ـ دهخدا، علی اکبر، لغتنامه دهخدا، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ اول از دوره جدید، ۱۳۷۳، ج۸.

ـ دهقان نبادگی، مریم، شناخت و درمان مشکلات رفتاری کودکان، قم، انتشارات مؤسسه فرهنگی انتشاراتی جمال، چاپ چهارم، ۱۳۹۰.

ـ راغب اصفهانی، حسین بن محمد، مفردات الفاظ القرآن، ترجمه حسین خداپرست، قم، انتشارات نوید اسلام، چاپ چهارم، ۱۳۹۰.

ـ رجایی، حسین، پرخاشگری، تهران، انتشارات قطره، چاپ اول، ۱۳۹۰.

ـ سلحشور، ماندانا، پرخاشگری در کودکان و روش رویارویی با آن، تهران، انتشارات واژه آرا، چاپ اول، ۱۳۷۸.

ـ شریعتی رودسری، مصطفی، شناخت و درمان اختلالات رفتاری کودکان و نوجوانان، تهران، انتشارات عابد، چاپ دوم، ۱۳۸۸.

ـ شکوهی یکتا، محسن، تعلیم وتربیت اسلامی(مبانی و روش‌ها)، تهران، انتشارات نشر ایران،۱۳۷۳.

ـ صدر حاج سیدجوادی، احمد و دیگران، دایره المعارف تشیّع، تهران، انتشارات شهید سعید محبی، چاپ اول، ۱۳۸۱، ج۹.

ـ عرب‌گلی، فریبا، سلامت روانی و اختلالات روان پزشکی در کودکان و نوجوانان، تهران، انتشارات قطره، چاپ اول، ۱۳۹۰.

ـ فاضل‌قانع، حمید، سبک‌زندگی براساس آموزه‌های اسلامی(با رویکرد رسانه‌ای)، قم، مرکز پژوهش‌های اسلامی صداوسیما، چاپ اول، ۱۳۹۲.

ـ فتحی، مهدی، مهارت کنترل خشم، مشهد، انتشارات شهیدی‌پور، چاپ اول،۱۳۸۴.

ـ فلسفی، محمدتقی، کودک ازنظر وراثت وتربیت، تهران، انتشارات الحدیث، چاپ شانزدهم، ۱۳۸۶، ج۲.

ـ قائمی، علی، خانواده و کودکان گرفتار، تهران، انتشارات امیری، چاپ دوم، ۱۳۷۲.

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-06]

ـ قهاری، شهربانو، وداع باپرخاشگری، تهران، انتشارات قطره، چاپ اول،۱۳۹۱.
ـ کاویانی، محمد، سبک زندگی اسلامی و ابزار سنجش آن، قم، انتشارات پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، چاپ اول، ۱۳۹۱.
ـ کراهه، باربارا، پرخاشگری از دیدکاه روانشناسی اجتماعی، ترجمه محمدحسین نظری نژاد، تهران، انتشارات رشد، چاپ اول، ۱۳۹۰.
ـ کرمی نوری، رضا، علیرضا مرادی، روانشناسی تربیتی، تهران، انتشارات وزارت آموش و پرورش، چاپ اول، ۱۳۶۹.
ـ محمدی ری شهری، محمد، حکمت‌نامه کودک، ترجمه عباس پسندیده، قم، انتشارات دار الحدیث، چاپ اول، ۱۳۸۵.
ـ معین، محمد، فرهنگ فارسی معین، تهران، انتشارات امیر کبیر، چاپ هشتم، ۱۳۷۱، ج۳.
ـ میرزابیگی، حسنعلی، نقش خانواده در کاهش پرخاشگری جوانان و نوجوانان، تهران، انتشارات مؤسسه فرهنگی هنری تندیس علم، چاپ اول، ۱۳۸۸.

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-06]

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-06]